

Obrazy ze starších českých dějin

Náměty pro realizaci očekávaných výstupů, klíčových kompetencí a průřezových témat při práci s učebnicí a s příslušnými pracovními listy

Do následujícího přehledu byly kromě **očekávaných výstupů** a **klíčových kompetencí** zařazeny i náměty pro **průřezová témata**. Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání, způsob realizace průřezových témat a stanovení časové dotace v jednotlivých ročnících **je plně v kompetenci školy**. Více viz www.msmt.cz **Opatření ministryně z 1. 7. 2007.**

Všechny následující informace mají vyučujícím sloužit pouze orientačně. Mohou si z uvedené nabídky vybírat nebo realizovat požadavky RVP ZV zcela jiným způsobem vlastním nebo daným ŠVP.

Rozvíjení **klíčových kompetencí** ani realizace **očekávaných výstupů** a **průřezových témat** neprobíhá ve vyučovacím procesu takto izolovaně, dochází k neustálému prolínání, proto může být jejich specifikace pro krátký úsek (např. jednu vyučovací hodinu) velmi obtížná.

Přehled zařazených okruhů průřezových témat a přesah očekávaných výstupů viz závěr manuálu.

Vysvětlivky:

PL = Pracovní list

Ov = Očekávané výstupy

Kk = Klíčové kompetence

PT = Průřezové téma: **OSV** – Osobnostní a sociální výchova, **VDO** – Výchova demokratického občana,

VMEGS – Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, **MKV** – Multikulturní výchova,

ENV – Environmentální výchova, **MV** – Mediální výchova

(Zkratky PT byly převzaty ze stránek Portálu RVP)

Všechny listy – časový údaj (vždy u nadpisu)

Ov: tvořivá činnost k získání nových informací

Kk: nadpředmětové vztahy – *Matematika a její aplikace*

Ov: práce s časovými údaji (pravěk, středověk, novověk)

PT: OSV – rozvoj schopnosti poznávání (rozvoj smyslového vnímání)

PT: OSV – sociální rozvoj (skupinová práce – komunikace, kooperace a kompetice)

PT: MV – kritické čtení (práce s textem, práce s informacemi)

PT: ENV – vztah člověka k prostředí v minulosti (využívání přírodních zdrojů v minulosti)

PT: VMEGS – Jsme Evropané (kořeny evropské civilizace)

Pracovní list 1/A

Orientace ve staletích

cv. 1., 2., 3. Kk: rozeznání současného a minulého

Ov: práce s časovými údaji (století, tisíciletí, letopočet)

cv. 4. Ov: práce s časovou přímkou

cv. 5. Ov: práce s časovými údaji (pravěk, středověk, novověk)

PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů)

Pracovní list 1/B

Život v pravěku

cv. 1. Kk: vyhledání a doplnění potřebných informací

Ov: volná reprodukce textu

cv. 2. Ov: práce s časovými údaji (etapy pravěku)

cv. 3. Ov: tvořivá činnost se získanými informacemi

- cv. 4. Kk: spolupráce ve skupině
PT: OSV – sociální rozvoj, vzájemné poznávání se ve skupině
PT: OSV – kreativita
PT: OSV – sebepoznání a sebepojetí

Pracovní list 2/A

Keltové a Germáni v našich zemích

- cv. 1. Kk: doplnění vhodných pojmů na základě informací z četby; práce s textem, čtení s porozuměním
cv. 2. Ov: práce s časovou přímkou

Dávní Slované, Sámova říše

- cv. 3. Kk: vyhledání potřebných informací pro doplnění
PT: MKV – etnický původ (etnické skupiny na našem území v minulosti)
PT: OSV – kreativita

Pracovní list 2/B

Velkomoravská říše

- cv. 1. Kk: volba vhodného řešení; ověření správnosti řešení na základě četby
cv. 2., 3., 4., 5. Ov: tvořivá činnost na základě získaných informací
Nadpředmětové vztahy: Práce s náčrtem (propojení s tematickým okruhem *Místo, kde žijeme*), dramatizace (*Český jazyk a literatura*), komunikační kompetence, *Člověk a svět práce* (rukodělná činnost, výroba/modelování napodobeniny šperku).

PT: OSV – kreativita

Pracovní list 3/A

Konstantin a Metoděj

- cv. 1. Kk: vyhledání potřebných informací pro doplnění
cv. 2. Ov: tvořivá činnost se získanými informacemi
cv. 3. Kk: vyhledání informací, výběr správného řešení na základě informací z četby
cv. 4. Ov: objasnění historického důvodu pro zařazení státního svátku
PT: MV – kritické čtení
PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Pracovní list 3/B

Staré pověsti české

- cv. 1., 2., 3. PT: využití internetu, knihovny, muzea jako informačního zdroje; vyhledání regionálních specifik; aktivní zapojení do kulturního dění; práce ve skupinách – rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci, podřízení se vedení a organizování práce skupiny
cv. 1. Ov: tvořivá činnost se zjištěnými informacemi
cv. 2. Ov: správnost písemného projevu – mezipředmětové vztahy – *Český jazyk a literatura*
Kk: nalezení vhodného řešení na základě osvojených faktů
cv. 3., 4. Ov: tvořivá činnost na základě získaných informací
Kk: spolupráce ve skupině
PT: OSV – osobnostní rozvoj (kreativita, seberegulace, sebeorganizace): návštěva muzea
PT: MV – kritické čtení, využití média jako informačního zdroje, tvorba mediálního sdělení (školní časopis)

Pracovní list 4/A

Románský sloh

cv. 1. Kk: volba vhodného řešení, problémové úlohy

Ov: ucelené informace o daném tématu

cv. 2. Ov: tvořivá činnost; nadpředmětové vztahy – *Matematika a její aplikace*

cv. 3. Kk: vyhledání potřebných informací v jiných zdrojích (Příloha k učebnicím vlastivědy)

cv. 4. Ov: tvořivá činnost k nalezení nových informací; nadpředmětové vztahy – *Český jazyk a literatura, Matematika a její aplikace*

PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj schopnosti poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, řešení problémů)

Pracovní list 4/B

Románský sloh v mém okolí

PT: využití internetu, knihovny, muzea jako informačního zdroje; vyhledání regionálních specifik; aktivní zapojení do kulturního dění; rozvíjení schopnosti srovnávat projevy kultury v regionálním kontextu

cv. 1., 2. Kk: využití informačních prostředků pro pochopení minulosti; hledání regionálních specifik

Ov: vyjádření a záznam o nalezených informacích

PT: OSV – osobnostní rozvoj (kreativita, seberegulace, sebeorganizace): návštěva knihovny, muzea

PT: MV – kritické čtení, využití média jako informačního zdroje

Pracovní listy 5/A, 5/B

Vláda přemyslovských knížat

cv. 1. Kk: využití textu jako informačního prostředku

cv. 2. Ov: tvořivá práce s literárním textem – vlastní výtvarné zpracování

Ov: vypravování

cv. 3. Kk: vyhledání potřebných informací ke zvolení správného řešení

Ov: práce s textem

cv. 4. Kk: vyhledání potřebných informací k doplnění

cv. 5., 6. Ov: tvořivá činnost k nalezení nových informací

cv. 7. Kk: vyhledání informací

PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Pracovní list 6/A

Vláda přemyslovských knížat

cv. 1., 2. Kk: vyhledání a doplnění potřebných informací

Ov: práce s textem

cv. 3. Ov: tvořivá činnost k nalezení nových informací

cv. 4. Kk: odraz historie do současnosti (historické osobnosti na českých mincích a bankovkách)

Ov: tvořivá činnost

PT: OSV – kreativita

PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Pracovní list 6/B

Kosmova Kronika česká

- cv. 1. Kk: vyhledání a doplnění potřebných informací
- cv. 2. Kk: využívání informačních prostředků; aktivní zapojení do kulturního dění
Ov: vlastní tvořivá činnost
- cv. 3. Ov: práce s osvojenými fakty

PT: VDO – občanská společnost a škola (spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci)

Pracovní listy 7/A, 7/B

Vláda přemyslovských králů

- cv. 1., 2. Kk: vyhledání informací; volba vhodného řešení
- cv. 3. Ov: vyjádření faktů z četby vlastními slovy
Kk: srovnání a zhodnocení způsobu pomoci potřebným v minulosti a současnosti
- cv. 4. Ov: práce s osvojenými fakty
- cv. 5. Ov: práce s textem
Kk: vyhledání a doplnění potřebných informací; výběr správného řešení na základě informací z četby
- cv. 6., 7. Ov: tvořivá činnost k nalezení nových informací

PT: OSV – morální rozvoj (hodnoty, postoje, praktická etika, řešení problémů z hlediska sociálních rolí)

PT: MKV – multikulturalita, kulturní difference, lidské vztahy (vzájemné obohacování různých kultur)

Pracovní listy 8/A, 8/B

Lucemburkové na českém trůně

- cv. 1. Kk: volba vhodného řešení; vyhledání informací
 - cv. 2. Kk: vyhledání informací; využití informačních zdrojů
Ov: rozlišení podstatných a okrajových informací; vyjádření vlastními slovy
 - cv. 3. Ov: kritické posouzení vlastní práce
 - cv. 4. Ov: tvořivá činnost se získanými informacemi
 - cv. 5. Kk: vyhledání informací pro doplnění
- PT: OSV – osobnostní rozvoj (kreativita, sebepoznání a sebepojetí) – prezentace referátů
PT: MV – kritické čtení, využití média jako informačního zdroje

Pracovní list 9/A

Gotický sloh

- cv. 1. Kk: volba vhodného řešení
Ov: ucelené informace o daném tématu
 - cv. 2., 3. Ov: tvořivá činnost
 - cv. 4. Kk: spolupráce ve skupině; projev pozitivního postoje k uměleckým dílům, oceňování historického dědictví
Ov: ochrana památek
Kk: využití informačních prostředků pro pochopení minulosti; nalezení regionálních specifik
- PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj schopnosti poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, řešení problémů)

Pracovní list 9/B

Život ve středověku

cv. 1., 3. Ov: vyjádření a zápis z četby, rozlišení podstatných a okrajových informací

cv. 2. Ov: tvořivá činnost s osvojenými fakty

PT: OSV – sebepoznání a sebepojetí

Pracovní list 10/A

Jan Hus a jeho doba

cv. 1., 3. Kk: vyhledání potřebných informací

cv. 2. Ov: vyjádření faktů vlastními slovy

cv. 3. Ov: objasnění historického důvodu pro zařazení státního svátku

cv. 4. Ov: tvořivá činnost s osvojenými fakty

PT: VDO – principy demokracie (spravedlnost, morálka)

Pracovní list 10/B

Husitské války

cv. 1., 2. Kk: vyhledání potřebných informací

cv. 2., 4. Ov: vyjádření faktů vlastními slovy

cv. 3., 5. Ov: tvořivá činnost s osvojenými fakty

PT: OSV – kreativita, osobnostní rozvoj (rozvoj schopnosti poznávání – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, řešení problémů)

Pracovní list 11/A

Husitské války

cv. 1. Ov: tvořivá činnost k nalezení nových informací

cv. 2. Kk: vyhledání informací

cv. 3. Ov: vyjádření faktů vlastními slovy

PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Pracovní list 11/B

Život po husitských válkách

cv. 1. Ov: volba vhodného řešení

cv. 2., 3. Ov: tvořivá činnost s osvojenými fakty

Kk: užití knihy jako informačního zdroje

PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Pracovní list 12/A

Jagellonci na českém trůně

cv. 1. Kk: vyhledání informací

cv. 2. Ov: práce s časovou přímkou

cv. 3., 4. Ov: tvořivá činnost s osvojenými fakty

PT: MV – kritické myšlení, využití média jako informačního zdroje

Pracovní list 12/B

Dlouhá vláda rodu Habsburků

cv. 1., 2. Kk: vyhledání podstatných informací; užití knihy jako informačního zdroje

Ov: kontrola porozumění čtenému textu; volba vhodného řešení

cv. 3. Ov: tvořivá činnost

cv. 4. Ov: kontrola porozumění zhlédnutému filmu
PT: MV – kritické myšlení, využití média jako informačního zdroje
PT: OSV – kreativita

Pracovní list 13/A

Renesance

cv. 1., 2., 3. Ov: tvořivá činnost; nalezení vhodného řešení
cv. 3. Kk: využití informačních prostředků pro pochopení minulosti; nalezení regionálních specifik
PT: OSV – kreativita
PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Pracovní list 13/B

Život po bitvě na Bílé hoře

cv. 1. Kk: vyhledání a doplnění potřebných informací
cv. 2. Ov: vyjádření podstatných informací z četby vlastními slovy
cv. 3., 4. Ov: výběr správného řešení
PT: MV – kritické čtení

Pracovní list 14/A

Jan Amos Komenský

cv. 1. Kk: vyhledání informací; využití informačních zdrojů
Ov: rozlišení podstatných a okrajových informací; vyjádření vlastními slovy
cv. 2. Ov: vyjádření domněnek vlastními slovy
cv. 3. Ov: tvořivá činnost se získanými informacemi
PT: prezentace referátů – OSV – osobnostní rozvoj (kreativita, sebepoznání a sebepojetí)
PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Pracovní list 14/B

Baroko

cv. 1. Ov: tvořivá činnost – vlastní výtvarné řešení
cv. 2. Kk: vyhledání informací, užití internetu a knih jako informačního zdroje
cv. 3. Kk: využití informačních prostředků pro pochopení minulosti; nalezení regionálních specifik
PT: MV – kritické čtení, využití média jako informačního zdroje

Pracovní list 15/A

Marie Terezie, Josef II.

cv. 1. Kk: vyhledání informací; využití informačních zdrojů
Ov: rozlišení podstatných a okrajových informací; vyjádření vlastními slovy
cv. 2. Ov: vysvětlení významu uvedených slov
cv. 3. Ov: tvořivá činnost k získání nových informací
Kk: nadpředmětové vztahy – *Matematika a její aplikace*
PT: OSV – osobnostní rozvoj (rozvoj pozornosti a soustředění, řešení problémů, dovednosti pro učení a studium)

Přehled významných panovníků a panovnických rodů

Kk: vyhledání a třídění informací pro následné pochopení, propojení a systematizaci; uvedení faktů do souvislostí

Přílohy na vystřížení

Ov: tvořivé činnosti se získanými informacemi

Kk: výběr a využití možností pro efektivní učení; osvojení důležitých informací

PŘEHLED PRŮŘEZOVÝCH TÉMAT S ODKAZY na učebnici *Obrazy ze starších českých dějin (včetně pracovních listů)* ALTER

Níže uvádíme pouze příklady stran pracovních listů (na každém pracovním listu je uvedený odkaz na příslušné strany v učebnici).

1. Osobnostní a sociální výchova

– Osobnostní rozvoj:

- Rozvoj schopnosti poznávání – 1/A, 3/A, 4/A, 5/A, 5/B, 6/A, 9/A, 11/A, 11/B, 13/A, 14/A, 15/A (př.: cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění)
- Sebepoznání a sebepojetí – 1/B, 8/A, 8/B, 9/B, 14/A (př.: prezentace referátů, dramatizace)
- Seberegulace a sebeorganizace – 3/B, 4/B (př.: návštěva muzeí, galerií, knihoven)
- Kreativita – 1/B, 2/A, 2/B, 3/B, 4/B, 6/A, 10/B, 12/B, 13/A (př.: tvořivost, originalita)

– Sociální rozvoj: skupinová práce plynule prolíná učebnicí i pracovními listy

- Poznávání lidí (př.: vzájemné poznávání se ve skupině/třídě)
- Mezilidské vztahy (př.: péče o dobré vztahy, empatie, respektování, podpora, pomoc)
- Komunikace (př.: komunikace v různých situacích – informování, odmítání, přesvědčování, vyjednávání, řešení konfliktů; sdělování verbální i neverbální)
- Kooperace a kompetice (př.: rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci)

– Morální rozvoj:

- Řešení problémů – 1/A, 3/A, 4/A, 5/A, 5/B, 6/A, 7/A, 7/B, 9/A, 10/B, 11/A, 11/B, 13/A, 14/A, 15/A
- Hodnoty, postoje, praktická etika – 7/A, 7/B

2. Výchova demokratického občana

- Občanská společnost a škola – 6/B (př.: beseda s kronikářem obce)
- Principy demokracie – 10/A (př.: spravedlnost, řád, norma zákon, právo, morálka)

3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

- Evropa a svět nás zajímá (př.: vznik českého státu)
- Jsme Evropané (př.: mezníky evropské historie)

4. Multikulturní výchova

- Kulturní diference – 7/A, 7/B (př.: jedinečnost každého člověka, respektování zvláštností různých etnik)
- Etnický původ – 2/A (př.: rovnocennost všech etnických skupin a kultur)
- Multikulturalita – 7/A, 7/B (př.: vzájemné obohacování různých kultur)

5. Environmentální výchova

- Vztah člověka k prostředí (př.: vztah člověka k prostředí v minulosti, využívání přírodních zdrojů v minulosti)

6. Mediální výchova Učebnice spolu s pracovními listy je založena na práci s textem, kritickém čtení, práci s informacemi; takto zaměřená cvičení jsou zařazena ke každému tématu.

- Kritické čtení – 3/A, 3/B, 4/B, 8/A, 8/B, 12/A, 12/B, 13/B, 14/B (př.: využití média jako informačního zdroje)
- Tvorba mediálního sdělení – 3/B (př.: tvorba školního časopisu)

PŘESAŤ OČEKÁVANÝCH VÝSTUPŮ TEMATICKÉHO OKRUHU LIDÉ A ČAS

Dramatická výchova – UČÍME SE HROU – úkoly typu *Zahrajte si*

Učebnice *Obrazy ze starších českých dějin* – str. 8, 14, 17, 21, 23, 27, 33, 57;
pracovní listy 1/B, 2/B, 3/B, 9/A, 9/B, 12/B.

Český jazyk a literatura

Samostatné souvislé vypravování; psaní referátů. Učební texty z učebnice či pracovních listů je možno použít k procvičování pravopisu i jiných právě probíraných jazykových jevů.

K doplnění učiva lze využít články z *Čítanky ALTER pro 4. ročník*, např. F. Župan: Pepánek v nové škole, (příběh ze starých časů, škola dříve a nyní); J. Mánes, K. J. Erben, B. Němcová, J. Š. Baar – umělci v 19. století; Vánoce na Starém bělidle (život rodiny v 19. století); *Čítanka ALTER pro 5. ročník (1. ediční řada)*, např. F. Gel, Vzkříšení (dávné pokroky v medicíně); Požár Národního divadla a Tanec je vlastně řeč (vyprávění o Národním divadle).

Matematika a její aplikace

Práce s časovými přímkami; orientace v čase; matematické hádanky v úvodu každého tématu v pracovních listech.

Místo, kde žijeme

Kulturní památky v probíraných regionech, jejich význam a ochrana; využívání různých informačních zdrojů (internet, encyklopedie, kontakty na cestovní kanceláře, informační zdroje městských úřadů apod.). Plány okolní krajiny a orientace v krajině s cílem vyhledávání historických objektů.

Rozmanitost přírody

Příroda v době pravěkých lidí (Lovci mamutů); význam slitin (doba bronzová) a kovů (doba železná) ve vývoji člověka; k obrázku na str. 28 (využití jednoramenné páky); str. 40 (vynález knihtisku). Žáci mohou zhodnotit některé konkrétní činnosti člověka z pohledu historie, např. jihočeské rybníky (16. století, Jakub Krčín) a jejich příznivý dopad na krajinu v porovnání se současností – důsledky současné lidské činnosti, které nejsou vždy v souladu s přírodou a životním prostředím.